

Circular nº 16

Desembre 2005
Amics de Besalú i el seu comtat

EDITORIAL

Com sempre en aquestes dates, fem un balanç de l'any que acabem. Aquest any, però, voldríem fer-lo no dels detalls sinó dels continguts, pels quals podem afirmar, sense cap por d'errar, que Amics de Besalú i el seu Comtat està en el millor moment de la seva història (que, per cert, no és precisament curta).

I per què diem això tan contundent? Primer per aquesta pròpia circular, de senzilla i humil edició però que ja fa 4 anys que surt amb la regularitat proposada. Ha canviat, però, la substància: D'haver de perseguir a amics i coneguts demanant quasi de genolls que ens escrivissin coses, hem passat a que la circular d'Amics de Besalú sigui cercada per estudiosos, i a que ja tinguem material per les dues properes. Això és una satisfacció, ja que moltes entitats amb butlletins molt ben editats i esponsoritzats tenen dificultats per tenir material de nivell.

Però, sobre tot, afirmem que és el millor moment de la nostra història per l'activitat de l'Entitat. Al anys 60, Amics de Besalú rebia premis que invertia en restauracions i això ara ja ho fa qui ho ha de fer. Era declarada Centre d'Iniciatives i Turisme i això ara ja ho fa qui ho ha de fer. I la feina pròpia d'un centre d'estudis, que és el que som, només es feia en les Assemblees d'Estudis i amb alguna activitat a l'estiu.

Quan fa trenta anys la nostra Nació va obtenir una administració autònoma pròpia, l'Entitat va quedar molt ferma com a tal, però desmarcada en els seus objectius. En els darrers anys, amb el tàndem Noguera, Vilarrasa a la presidència i vice-presidència hem trobat el camí: Ara fem de veritat de centre d'estudis, i el que és més important, actuem tot l'any, que ens dóna seguretat i presència com a element cultural imprescindible.

Aquest 2005, a més del Seminari i les activitats normals, a les quals per cert cada vegada s'impliquem més socis, i socis nous, hem assolit dues fites molt importants que ens consoliden: Instaurar la Beca Amics de Besalú i començar una col·lecció editorial amb una primera edició, que és el llibre de Noguera Massa que es presenta el proper Gener.

Podem avançar que la Beca ha estat adjudicada a Natzaret Gallego i que ja tenim en solfa un nou llibre per publicar l'any que ve, que anirà de qüestions d'arqueologia a Besalú. I, al calaix, hi ha projectes d'enorme importància que es van gestant. Per tant, no només ens felicitem les festes: Felicitats per la tasca i, sobretot, no oblideu d'ajudar-nos a mantenir el nivell.

No seria just acabar sense felicitar a una entitat amiga nostra per excel·lència, que és la Venerable Congregació de la M. de Déu dels Dolors per l'obtenció de la Creu de Sant Jordi que els ha atorgat la Generalitat de Catalunya, i a l'Oficina de Turisme de Besalú, pel Diploma Turístic 2005 que una vegada més demostra el camí ben fet.

LLIBRES

Títol: “LLIBRE DELS BONS AMONESTAMENTS”

Autor: Fra Anselm Turmeda (Ciutat de Mallorca, 1352 , + Tunis , 1423)

Edició en català, Tunis, 1396. Edicions en àrab, turc, francès, castellà (1971) i català (1972). Aconsellem la transcripció de l'original feta pel P. Nolasc del Molar, a *Pyrene*. Any VI, Olot 1954, nº 47, pg. 1265 i s.

Fra Anselm Turmeda nascut a la ciutat de Mallorca el 1352 . De jove va ingressar a l'orde franciscana, i per ampliar estudis, es va desplaçar a Lleida i a Bolonya. Per instàncies d'un professor seu, decidí convertir-se a l'islam. Viatjà fins a Tunis per Mallorca i Sicília. Feu la seva professió de fe davant el soldà, i adoptà el nom de ABD-ALLA al TARGMAN al MAYÛRQUI. Es casà amb la filla d'un notable tunisenc i tingué un fill anomenat Muhamad.

Les *AMONESTACIONES* són un conjunt d'estrofes de ritme fàcil i consells morals que tingué una gran difusió als Països Catalans sota el nom de “Fra Anselm” o “Llibre de les Amonestacions” i que va arribar ací per mitjà dels mercaders. Va ésser escrit a l'any 1395. Fou un llibre de consulta fins a mitjans segle XIX, llegit a les escoles, malgrat que tingué dificultats amb la Inquisició, no pel text sinó per les creences del seu autor.

Escrigué altres llibres: “Cobles de la divisió del regne de Mallorques”, sobre la situació política de l'illa, “Profecies” de caire político-religios, i astrològic. El 1412 escriu “Disputa de l'ase contra frare Anselm Turmeda sobre la natura e noblesa dels animals” (o “Disputa de l'ase”). Per últim cal remarcar el llibre “L'obsequi de l'home il·lustrat per atacar els partidaris de la creu”, obra autobiogràfica de la seva joventut. Atès el seu caràcter anticlerical, fou condemnat per la Inquisició, i desaparegué el text original. Turmeda, no obstant, mantingué contactes cordials, epistolars o per intermediaris, amb els reis Ferran I i Alfons IV, i probablement és l'únic escriptor que ha escrit en àrab i en llengües europees i se la considerat un clàssic —encara que sigui de segona fila—en ambdues llengües. Hi ha un seguit de llegendes de la seva tornada al cristianisme i el seu martiri a Tunis.. El cert és que morí a Tunis i la seva tomba es conserva a l'entrada de la “soc dels bastins”.

A. N. M

DELS FARAONS AL RAYO VALLECANO: EL SIMBOLISME DE L'ABELLA

I. Reis, ruscs i abelles

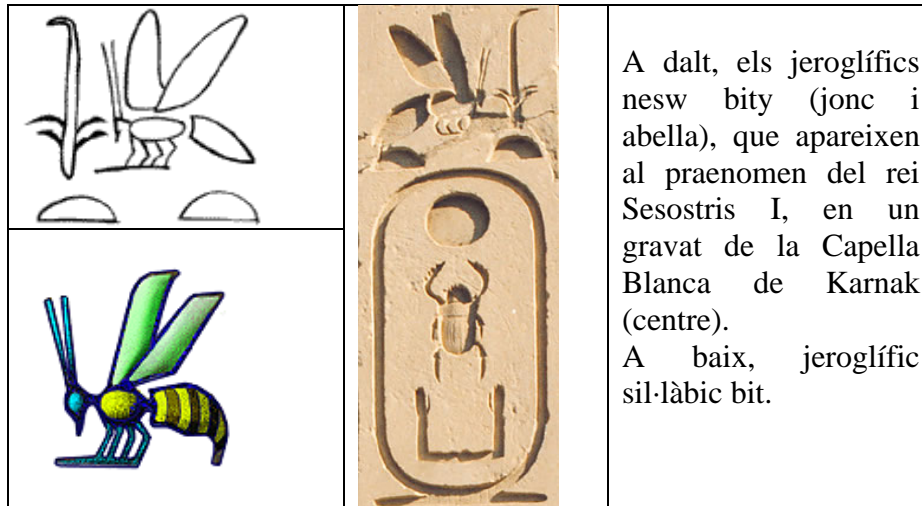
La necessitat humana de trobar sentit a la pròpia existència i de donar una explicació, a la vegada creïble i tranquil·litzadora, a les forces de la natura ens ha portat, des dels temps més remots, a cercar símbols compartits per tots i que representin aspectes de l'ordre còsmic que, d'altre manera, serien molt difícils d'expressar amb paraules. Per fer-ho, l'home s'ha adreçat freqüentment al regne animal, atribuint als essers vius qualitats pròpies del comportament i dels sentiments humans. En aquest context, els símbols que prenen més força són quasi sempre els més ambivalents, amb un costat positiu, benèvol, i un altre de ferotge i, a voltes, malèfic. Així la serp, amb els seus atributs de coneixement i intel·ligència i els d'engany i maldat, o el lleó, símbol de noblesa i alhora de destrucció. No esperariem, doncs, veure un simple insecte assolir el caràcter d'un dels símbols més generals i duradors que han existit mai.

I, en canvi, la realitat ho desmenteix: l'abella, la humil *Apis mellifera*, era ja present en la simbologia de l'Egipte de l'època de les piràmides i la trobem fins i tot avui dia, a la samarreta d'un club de futbol ben conegut, al bell mig dels bitllets d'un tolar d'Eslovènia o a les caixes d'havans La flor de la abeja, “para personas de buen gusto”, com diu la seva divisa.

Quina pot ser la raó d'aquesta perdurabilitat? Un insecte no posseeix ni la força del felí ni la vista de l'àliga, no és subterrani com la serp ni celestial com el falcó... En canvi, el comportament individual i col·lectiu de l'abella és molt més ric que el de moltes d'aquestes nobles bèsties. El simbolisme de l'abella és un dels més polifacètics que es poden trobar a la natura. El concepte ampli abella – rusc – mel ens suggereix immediatament nombroses imatges universals, tant literals com figurades: dolçor, laboriositat, ordre, jerarquia, riquesa col·lectiva, asexualitat... També n'hi ha de negatives, la més evident, com en el cas de la rosa, els seus dolorosos agullons.

Comencem amb un dels símbols més duradors, el de la reialesa. Ja des de les primeres dinasties, fa quasi cinc mil anys, els reis egipcis van adoptar, entre els seus títols, l'anomenat nom del tron o praenomen, representat amb els dos jeroglífics nesw bity, el jonc i l'abella, que simbolitzen l'Alt i el Baix Egipte. La rígida organització del rusc, on cada abella individual només sembla treballar pel bé del rusc i de l'abella reina (de fet alguns pobles antics pensaven que era un rei), és una imatge suggerent d'aquesta societat egípcia, capaç de mobilitzar milions d'obrers per aixecar una piràmide dedicada exclusivament a un únic individu.

La simbologia egípcia va ser continuada per altres monarquies que es consideraven universals. El 1653, durant la reconstrucció de l'església de Saint-Brice a Tournai, Bèlgica, es va trobar la tomba del rei merovingi Childeric I (mort el 481), el pare de Clovis. A l'aixovar funerari hi havien més de 300 abelles d'or i esmalt, que eren cosides a la seva capa reial. El 2 de desembre de 1804, Napoleó va ser coronat emperador pel Papa Pius VIII, a París. No volia ser vist com a continuador dels reis de França, i per això la seva capa imperial no portava les flors de lis, divisa dels Borbons. En el seu lloc hi va fer posar les abelles d'or dels merovingis —còpies, de fet—, en un clar intent d'enllaçar el seu regnat amb el dels francs salis, els restauradors cristiano-germànics del Imperi Romà. Res millor per un plebeu que arribà a ser emperador gràcies a una República; el mateix Cònsol Lebrun diria “El món de les abelles és una república amb un cap”, i les abelles de l'escut d'armes de Napoleó simbolitzaran, com sempre ho havien fet, aquest poble laboriós que treballa per a la glòria imperial.

Estem lluny encara d'esgotar els símbols que aquest petit animaló pot despertar en la ment dels pobles. Els egipcis també creien que l'ànima del rei, després de la mort, es reunia amb Osiris a la constel·lació d'Orió, convertint-se després en un dels estels del magnífic cúmul de l'Abeller, també anomenat cúmul M44 o Praesepe (la Menjadora) i situat al bell mig de la constel·lació del Cranc. D'aquesta manera, el faraó deïficat, a l'altre món, també podria gaudir del seu propi eixam celestial. Aquest mite reial ens apropa a la dimensió còsmica del símbol, que desenvoluparem amb més profunditat en un proper article.

David Mauleón

LES PANDÈMIES MEDIEVALS A LA DIÒCESI DE GIRONA (I)

Aquest treball es un petit estudi sobre les pandèmies que es congregaren, especialment, sobre la diòcesi gironina en l'atziac segle XIV: la Pesta Negra, el foc de Sant Antoni, el ball de Sant Vito i els contagis mentals. La gran transcendència d'aquestes pandèmies varen ser, no solament socials sinó també polítiques, econòmiques, i per que no, també religioses.

El primer brot de pesta aparegué a Constantinoble, provenint d'Àsia, l'any 543. La malaltia no va aconseguir progressà cap l'interior del continent, i després de la caiguda de l'Imperi Romà, es va deturar a causa de l'aïllament en què es mantenien les comunitats motivada per manca de comunicacions.

En el segle XIV ja s'havien restablert els mitjans de comunicació i els països eren envaïts de roders, estudiants errants de ciutat en ciutat, de mainades de soldats i de pelegrins que creuaven el continent d'un cap a l'altre. Durant la primavera de l'any 1347, una nova epidèmia que venia d'Àsia, com la del 543, va arribar a Constantinoble. A la tardor s'havia propagat, per via marítima, a Sicília, el desembre arribà a Nàpols, Gènova i Marsella. Als inicis de l'any 1348 es va estendre pel sud de França, per Catalunya i nord d'Itàlia, per via terrestre. El juny del mateix any era a Paris, a l'agost a Anglaterra i Irlanda, i sense aturar-se arribà a Holanda, Alemanya , Escandinavia i Rússia.

Les calamitats varen ser de tal magnitud que els llaços que unien els homes es relaxaren, la naturalesa humana seguí els seus propis dictats i la llei i l'ordre quasi varen arribar a desaparèixer per complert. El terror precedia a la plaga, que al seu pas deixava els països destrossats, desmoralitzats i quasi despoblats.

Durant l'epidèmia de la pesta, un dels problemes més greus dels supervivents fou el de soterrar els morts. A Avinyó, el papa va consagrar el riu Roine perquè, en lloc d'enterrar-los, s'hi poguessin llançar els cadàvers. En altres llocs eren llençats al mar, la marea, però, els retornava.

A falta de documents estadístics, els historiadors no han pogut estimar el nombre ni la proporció de les víctimes. Guy de Chauliac, cirurgià del papa Climent IV, va calcular que en aquella part del territori francès, van morir una quarta part de la població¹. Els contemporanis van calcular un terç², i els Cronicons gironins i el monjo desconegut d'Ullà, les dues terceres parts³.

En molts llocs es va creure que els jueus havien emmetzinat les aigües i, com a conseqüència, hi va haver-hi veritables matances als calls. Altres creien que la gent pobre i deforme n'eren els responsables, i els van foragitar dels pobles i ciutats. Altres encara, que la malaltia era duta pels pelegrins, i van tancar les portes de les seves cases i de les viles⁴.

Avui hom sap que la malaltia era causada per un bacil anaerobi i gram negatiu, que es transmetia d'home a home o mitjançant animals, com les rates, puces i xinxes i que pot presentar simptomatologies típiques: la pesta septicèmica envaeix molt ràpidament de la sang, provoca febre molt alta, i finalment, hom entra en coma i mort. La pesta pulmonar, també és mortal, provoca amb tos, hemoptisis. La pesta bubònica, amb doloroses tumefaccions ganglionars causa la mort als cinc dies. Aquestes inflamacions eren anomenades "bubos", d'ací la el nom de "pesta bubònica", i en ésser les hemorràgies subcutànies de color negre, fou anomenada la "pesta negra".

Les revifalles intermitents i periòdiques de pestes durant tot el llarg del segle XIV va tenir una incidència desigual entre la veïna França, per exemple, i la diòcesis gironina. Si bé la mortaldat que va causar, fou aproximadament la mateixa a França i la resta d'Europa que tenien un superpoblament extraordinari i la disminució del qual va ser la gran solució de l'estabilització demogràfica. Ací va ser diferent. La població de la nostra diòcesis era força minsa i precària, ja que el 1333, que va ser un any de malures i d'escassetat d'aliments, anomenat el "mal any primer"⁵. La Pesta Negra que arriba a la nostra costa pel maig de 1348 i a l'interior pel juliol, fou anomenada de "les grans mortaldats". A l'any 1362 fou "lo any de les mortaldats d'infants", i el 1371 fou anomenat de les "mortaldats mitjanes" o de persones de mitja edat. Per tot això, el camp restà erm amb l'agreujament de la fam i demografia molt baixa⁶.

Alguns exemples documentats de l'estrall que va causar la Pesta a la diòcesis gironina els trobem, per exemple, a l'inventari d'un difunt de la pesta de la vall de Bas que fou aixecat pels mateixos marmessors, car no hi havia cap escrivà per fer-ho (1378). La pesta va devastar Banyoles on calgué renovar el Consell (1362)⁷. A l'Empordà, durant anys faltaren notaris per enregistrar les actes. En els vescomtats de Bas i Castellfollit (1348) el rei nomenà un procurador pels afers en curs perquè tots els "jurisperiti" havien mort. Un prior de Sant Joan les Fonts establí a un tal Codina en el mas Roquer de Bianya que havia quedat sense cap persona, a causa de "la mortalitat de la pesta"⁸. A les vegueries de Vic i Ripoll (1348) quedà un sol veguer. Al Rosselló - Cerdanya (1348) "officialis et notari feren omnes decesserum". En un arrendament de terres d'una veïna de la comarca de Vic, es pot llegir "A causa de la guerres, pestes i mortalitats que els anys anteriors hagueren, quasi una tercera part dels masos i terres d'Ausona romangué rònega i despoblada i esdevingué erma. Molts masos són aterrats⁹. "...moriren de la pesta dues terceres parts d'homes i dones (bisbat gironí) i aleshores la major part dels masos dels pagesos quedaren sense hereus, i foren abandonats i deshabitats, sobretot a la Muntanya"¹⁰.

La pesta afectà també a l'estament eclesiàstic, i molt més als monestirs, degut a l'amuntegament de frares, que no als religiosos seculars, perduts i solitaris per les muntanyes. Al monestir de Sant Pere de Galligans la conseqüència de la pesta fou tràgica, de catorze monjos del monestir en moriren dotze, entre ells l'abat Pere¹¹. A Santa Maria de Ribes un monjo es va erigir prior perquè s'ha quedat sol.

Altres monestirs on la pesta s'hi rabejà fou el de Sant Pere de Rodes. Segons Badia i Homs¹², en una nota d'un llibre procedent del monestir: *Anno Domine 1345 innumerabilis mortalitatis fuerunt dispersae per totum orbem, in hoc monasterio obierunt 24 monachi infra quinque mensis*. Hom es pregunta, amb sorpresa, quin devia ésser el nombre de monjos en aquesta època, si en poc més d'un any en desaparegueren vint-i-quatre i la comunitat continuà existint. S'ha de tenir en compte que la pesta es devia endur també un nombre considerable de llecs, servents i súbdits de tota mena, no sols del mateix monestir, sinó també els de totes les seves possessions escampades arreu del país, Badia es del parer de que la pesta arriba a les darreries de l'any 1347, dos anys després de la dada esmentada en el document, o sigui prematurament. La dada del document (1345) és errada o mal transcrita; la Pesta Negra arribà a Constantinoble el 1347, i erròniament pot dir *dispersae per totum orbe...* En quan a la dada de Badia tampoc és exacta ja que la pesta, com hem demostrat, va arribar a les nostres costes pel maig del 1348.

Aquest fet inicià el període de davallament del monestir de Sant Pere de Rodes, decadència que anava aparellada a la de la Confederació catalano-aragonesa.

En el monestir de Sant Joan de les Abadesses, l'abat Francesc Roig prengué possessió del seu càrrec en plena "malvestat de la Pesta Negra" (1348-1355)¹³.

Tant gran va ser l'estrall per aquest seguit de pestes, que el papa Gregori XI va concedir "in articulo mortis", indulgència plenària i remissió de tots els pecats als habitants de la diòcesi de Girona, per causa de la "magna mortalitatis Pestis"¹⁴.

Antoni Noguera Massa

1. Haggard, H.W. "El médico en la Historia", Buenos Aires, 1943, 205
2. Duby, G. "Europa durante la Edad Media" Ed. Blume Barcelona 1981, 212 i s.
3. Pella i Forgas "Historia del Ampurdán", 650-670. Villanueva "Viaje Literario", IV, 214. Montsalvatje, Col. Dipl. XII, 386 i 7,i Capmany, "Memòries", IX, 66.
4. La pesta es propagava per terra en una mitjana de quatre a cinc llegües diàries, igual que el que caminava un pelegrí en vint-i-quatre hores. No cal atribuir al pelegrinatge tota la propagació de la pesta però si va tenir una gran incidència, com ja temien els coetanis, patint un gran retrocés en la seva expansió.
5. "Llibre d'Estatuts de la Seu Gironina"
6. López de Letona "Estudios de la Edad Media de la Corona de Aragón", IV, 1961, 291.
7. Montsalvatje, XII, any 1356, 465.
8. Calzada i Oliveras, J.- "El monestir de Sant Pere de Galligans," pàg. 74.
9. Dr. Junyent, "El monestir de Sant Joan de les Abadesses", pàg. 60.
10. Arxiu Capitular de Vic, Pabordia de febrer, cal. 17, vol. II pergami 15.
11. Villanueva, id, XIV, 13.
12. Badia i Homs, "L'Arquitectura Medieval a l'Empordà" II- B. pàg. 72. Ed. Diputació Provincial de Girona. 1981.
13. Llibre Vermell de l'Arxiu Municipal de Girona, any 1371.
14. Dr. Junyent, lloc citat, pàg. 60.

L'ESTIRP DE LA GENT DE LA GARROTXA A LA PROTOHISTÒRIA

Les recents troballes arqueològiques de Can Barranc, prop de Besalú, ens fan reviure la controvèrsia sobre quina era la filiació de la gent de la Garrotxa en el primer mil·lenni abans de Crist.

Si es confirma que els materials trobats són urnes d'incineració i que la seva cronologia és la de pocs segles abans de la nostra Era, hi hauria la possibilitat de que la descoberta fos relacionable amb el món celta.

Però els nostre arqueòlegs s'inclinen a pensar que les restes són atribuïbles als pobles autòctons i que hauríem de designar com a ibers.

I és que la desaparició de Bosch i Gimpera que va defensar la importància de les necròpolis celtes, ens demostra una vegada més que les idees es mantenen vives metre és viva la persona que les va sostenir. De semblant manera, oblidades i excloses de la visita del públic, es guarden al Museu Comarcal d'Olot, les restes cèltiques del període Hallstàtic¹, trobades al Pla de Gibrella, a la Vall de Bianya.

No obstant, es creu, que la tribu celta dels Catalaunics² poblava les terres de la Garrotxa i estava distribuïda en quatre assentaments: Egosa, Basi, Beseda i Sebendunum. Aquest últim i segons va deixar escrit Pere de la Marca en el segle XVII podria ser identificable com a Bisuldunum.

Cal insistir en la celticitat de la desinència DUNUM, més pròpiament DUMNUM que te el significat de lloc elevat i que ens apropa al DOMINUM llatí també en el sentit d'elevació aplicat a les persones. No creiem doncs, que a una ètnia determinada correspon a una cultura que aglutina elements autòctons amb altres arribats del centre d'Europa, sense oblidar els que amb la navegació hagin pogut venir d'altres indrets de la Mediterrània.

Ens volem expressar així, ja que sembla que la ciència oficial, davant de la escassetat de restes atribuïbles al món cèltic (i més concretament en terres de la Garrotxa) es decanta per sostenir, en aquest moment, que la nostra gent en el començament dels temps històrics era tan solament ibera.

És evident que les excavacions a la Garrotxa no són pròdigues en restes cèltiques (per cert tampoc ho són en troballes iberes) i és que tampoc abunden al Noroest peninsular, i no obstant, mai ningú s'ha atrevit a qüestionar la celtització de Galícia.

Valguin aquestes ratlles com a preàmbul d'altres treballs sobre la celtització a les nostres terres i que si Déu vol es podran llegir en pròximes circulars.

Joan Godori

1 No ens ocupem de la arribada Hallstàtica ja que creiem que es suficientment coneguda pels diversos textos dels nostres erudits.

2 Els catalaunics en la seva migració cap el sud donen nom a distints indrets com els Camps Catalaunics i a dues poblacions antigament dites Catalons i avui conegudes com a Châlons sur Marne i Châlons sur Saone.

Nota:

Els arqueòlegs són reticents amb les afirmacions dels estudis toponímics que avalen la creença en distintes arribades de gent centreuropea a les nostres terres, entre elles, evidentment, la Hallstàtica i la de les tribus catalauniques ja citades i a les que ara voldríem afegir la celta-ligur que vàrem esmentar en un recent treball sobre Palera. Ens cal dir que aquesta última procedia dels Alps Lepontins, nom amb el qual es coneix la zona pròxima als llacs de la Llombardia i també el gran llac Lemán i a tota la conca alta del Roine. Les valls d'aquest riu i les dels seus afluents varen facilitar les migracions cap a terres més meridionals.

Bibliografia:

Parcivaldi, Helena. Los celtas.

Tarradell, Miquel. Les arrels de Catalunya.

Villar, Francisco. Los indoeuropeos y el nacimiento de Europa.

LLIBRES REBUTS

- *Sitges 1865 – 1877, revolució, guerra i música.* Josep Torelló i Junyent
- *Vint-i-cinc anys del grup d'Estudis Sigetans.* David Jou i Andreu.
- *La voz de Sitges. Contracte de matrimoni de Teresa Raventós i Anton Raventós l'any 1767 a Sitges.* Neus Ansreo i Santiesteban, Carme Muntaner i Alsina.
- *Annals 2003-2004.* Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès.
- *Els Boscos.* Josep Gordi i Serrat. Quaderns de la Revista de Girona.
- *La Tallada d'Empordà.* Josep Casas i Narcís Gibrat. Quaderns de la Revista de Girona.
- *Annals del Patronat d'Estudis Històrics d'Olot i Comarca.*
- *Moisès Sidrach. Passió per la creació artística.* Joaquim Tremoleda.
- *Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos.* Figueres 2005.
- *Anuari Estadístic de Catalunya 2005.*
- *Ceretania.* Quaderns d'Estudis Cerdans 2005.
- *Helios Gómez. Visca Octubre. El front de l'art.* Museu de Granollers.
- *Quadern de treball núm. 13,* de l'Associació Arqueològica de Girona.
- *127 Genealogies de Fernando Viader. La memòria familiar dels propietaris gironins.* Ricard Garcia i Pere Gifre.

ACTIVITATS DEL TRIMESTRE ANTERIOR

El passat 23 d'octubre un petit grup va anar a Fustanyà visitant l'església i la casa pairal on Àngel Guimerà es va inspirar per escriure Terra Baixa. Una re-neboda d'en Manelic fou l'encarregada de fer la visita a la casa pairal.

El 13 de novembre uns quaranta socis varen visitar les sales de romànic, gòtic i temporal del MNAC. A la sala temporal pogueren veure l'exposició dedicada a Caravaccio.

ACTIVITATS DEL TRIMESTRE

GENER

Dia: 21 dissabte, **Presentació del llibre**
OBRA DISPERSA DEL ROMÀNIC GIRONÍ
Antoni Noguera Massa
Lloc: Sala Gòtica de la Cúria Reial de Besalú
Hora: 7 h. tarda

FEBRER

Dia: 11 dissabte, Presentació del llibre
OBRA DISPERSA DEL ROMÀNIC GIRONÍ
Lloc: Can Trinxeria d'Olot
Hora: 7 h. tarda

MARÇ

Dia: 12 dissabte, **Assemblea General**
Lloc: Sala Gòtica de la Cúria Reial de Besalú
Hora: 7h. tarda